

A *beruházás története* fejezet az 1966. július 6-tól 1987. október 30-ig zajló eseményeket, a *Hulladékkezelés* a kiégett üzemanyag, a radioaktív hulladékok kezelését, illetve a személyes sugárvédelem módszereit, a lakossági kapcsolatokat ellátó Tájékoztató és Látogató Központ, valamint a Társadalmi Ellenőrző és Informatikai Társulás tevékenységét, az *Oktatás* fejezet a különféle osztályok és az Energetikai Szakképzési Intézet működését ismerteti. Az *Atommagból villamos áram* fejezet a reaktor működési rendszerének 21 fő egységét mutatja be (1. ábra); a *Biztonság* fejezet a különféle mutatókat, a biztonságnövelő intézkedéseket, a nemzetközi ellenőrzés és a hatósági szabályozás szerepét összegzi; Az *erőmű és környezete* a környezetbarát technológiát, az *Üze-*

metetési mutatók a működés mennyiségi és minőségi adatait foglalja össze. A televíziós klip *Madame Curie-től Teller Edéig* a kiemelkedő személyiségeket méltatja villanásszerűen.

A *Travelbox Hungária Kft.* által 1999-ben kiadott mű a Suli Plussz sorozat első részeként jelent meg, a szerkesztés *Komáromi János* munkáját dicséri. Az átlagos technikai színvonalú konfigurációval (SVGA videokártya, SB-kompatibilis hangkártya, Win 95/98, Internet Explorer, Netscape Com.) futtatható alkotás a kiadótól (3201 Gyöngyös, Pf. 10, illetve tbh@interdnet.hu) rendelhető meg 2995 Ft-ért.

Árkos Iván
(BME OMIKK)

Az információs túlterheltség és az információkeresés képessége

Az információs túlterheltség már ma is akut probléma, és egyre súlyosabbá válik. Egy 2000 októberében publikált tanulmány „Mennyi információ” címen kimutatta, hogy a világ össze információs terméke nyomtatott formában, filmen, optikai és mágneses hordozókon mintegy 1,5 milliárd gigabájtnyi tárolókapacitást igényelne, ami a Föld összes lakosára vetítve (beleértve a gyerekeket is) személyenként 250 megabájt lenne. 2000 júliusában az internet méreteiről készült tanulmány szerint 2,1 milliárdra volt tehető az elkülönült, nyilvánosan hozzáférhető weblapok száma, és ez – becslés szerint – 2001 elejére 4 milliárdra nő. A szerzők úgy vélik, hogy évenként 7,3 millió weboldallal nő a háló. Egy ugyancsak 2000 júliusában közzétett felmérés szerint a web mélységében mintegy 7500 terabájtnyi információt tartalmaz, szemben a felszíni web 19 terabájt mennyiségű lapszámával. Ez a tanulmány azt állítja, hogy a web mélységei 550 milliárd egyedi dokumentumot tartalmaznak, míg a felszín „csak” egymilliárdot; tehát a „mély” vagy „láthatatlan” web kereken 500-szor akkora, mint a „látható” vagy „felületi” web.

Valóban, a weben hozzáférhető információ mennyisége fantasztikus számokat mutat. Felmerülhet a kérdés: „Ha minden elérhető az interneten, miért van szükségünk könyvtárosokra?” Persze, messze vagyunk attól, hogy minden információ meglegyen a weben, és ami megvan, az is csak részben ingyenes. De ha még ingyenes lenne, és valóban

minden-minden elérhető lenne, eltántorítaná-e ez a vállalatokat attól, hogy könyvtárosokat alkalmazzanak?

A szervezetek alkalmazottai általában hozzáférnek az internethez munkahelyükön. De az a tény, hogy a végfelhasználóknak rendelkezésükre áll egy személyi számítógép és hozzáférés az internethez, nem jelenti feltétlenül azt, hogy magas szintű az internet-használókészségük is. A gyakorlatban a végfelhasználók tudásának és tapasztalatainak szintje az elektronikus információszolgáltatások terén nagymértékben változó. Számos beszámoló, szakirodalmi dokumentum foglalkozik az internet-használók keresési sajátságaival és szokásaival. Az AltaVista keresőgép keresési naplóján alapuló felmérésben 285 millió keresési ülést értékelték, amelynek fő megállapításai:

- A webhasználók rövid keresőkérdéseket visznek be.
- A legtöbben csak az első 10 eredményt nézik meg.
- Ritkán finomítják kérdésüket relevánsabb információk kedvéért.

A bevitt kérdések viszonylag egyszerűek, egyértelműek. A keresőgép használói közül nagyon kevesen használnak Boole-operátorokat:

- nem használnak operátort a kérdések 79,6%-ában,
- 1 operátort használnak a kérdések 9,7 %-ában,

- 2 operátort használnak a kérdések 6%-ában,
- 3 operátort használnak a kérdések 2,6%-ában,
- >3 operátort használnak a kérdések 2,1%-ában.

A könyvtárosoknak tehát állandó szerep jut a szervezetekben, több okból is: ismerik a weben hozzáférhető források sokaságát; tudják, hogyan kell hatékony, célratoró kereséseket végezni; ismerik a láthatatlan weberőforrásokat, amelyek releváns, jó minőségű információkat tartalmaznak; ideális helyzetben vannak a használók belső oktatásához.

Egy 1998-ban készült tanulmány megállapításai ebben a témában a következők:

- A jól működő vállalati könyvtárak segítik az egyének fejlődését és élethosszig tartó tanulását, a vállalati fejlesztést, és növelik a versenyképességet.
- A vállalat illetékeseinek a könyvtári munkatársakat fel kell készíteniük arra, hogy hatékony információkeresésre legyenek képesek változatos forrásokból. Ismereteiket folyamatosan frissíteniük kell.

Nagy-Britannia Országos Statisztikai Hivatalának 2001. március 27-én közreadott adatai szerint az ország háztartásai közül 8,6 millió volt képes otthonról elérni az internetet 2000 októbere és decembere között. Ez a felmérés azt is vizsgálta, hogy sokan miért nem használják az internetet. A legfontosabb okok a következők:

Érdeklődés hiánya	41%
Bizalom vagy használati ismeret hiánya	18%
Nincs rá szüksége	14%
Nincs rá ideje	8%

Miközben állítólag „információs korszakban” élünk, valószínűleg hosszú időnek kell ahhoz eltelnie, hogy a társadalomról is elmondhassuk: információkeresésre és -használatra képes (*information literacy*).

/PEDLEY, Paul: Information overload and information literacy. = ASLIB Managing Information, 8. köt. 6. sz. 2001. p. 8./

(Roboz Péter)

A közkönyvtárak és az internet – békés együttélés?

Sokakban felmerül a kérdés: szükség lesz-e még a közkönyvtárakra az internet korszakában? Az e kérdésre adott válasz sokkal inkább az információt keresőktől függ, semmint a könyvtáraktól. Hiszen a könyvtárak mindig is olyan környezetben működtek, amely nem tőlük függött. Az internet jelentős tényező ebben az összefüggésben, és sok könyvtáros magára nézve veszélyforrást lát benne. A közkönyvtárak korábban is az információs és oktatási piac réseit célozták meg, s ezért most is a piac viselkedését és vélekedését kell tanulmányozniuk, hogy megfelelő szolgáltatásokkal álljanak elő a jövőben.

2000 márciusában és áprilisában a U. S. Institut of Museum and Library Services finanszírozásával egy országos, telefonos felmérést folytattak le 3097 felnőtt körében. (A teljes jelentés és segédletei szabad felhasználásra hozzáférhetők az Urban Libraries Council webhelyén: www.urbanlibraries.org)

Az új technológiák múltbeli megjelenésének tapasztalataira építve három scenáriót lehet hipotézisként felállítani a közkönyvtárak és az internet viszonyának alakulására. 1. Továbbra is létezik

majd a közkönyvtár, de küldetése és szolgáltatásainak köre drámaian megváltozik. (Vö. a rádió és televízió kapcsolatával.) 2. Az internet kiegészíti a közkönyvtárat, és sikeresen fognak egymás mellett élni. (Vö. a moziipar és a házi videoipar együttélésével.) 3. Az internet eliminálja a közkönyvtár iránti szükségletet, ez utóbbi hanyatlásnak indul, s végül megszűnik. (Vö. a motorizáció győzelmével a lóvontatás felett.)

A verseny kimenetelét nem lehet megjósolni. Annál fontosabb a fogyasztói piac viselkedésének a tanulmányozása, különösen ha a könyvtárak – az első scenáriónak megfelelően – arra kényszerülhetnek, hogy jelentős mértékben módosítsák szolgáltatási kínálatukat.

A jelen felmérés a közkönyvtári és internetszolgáltatások jelenlegi helyzetét mint kiindulópontot akarta megállapítani:

- miért fordulnak a használók egyik vagy másik szolgáltatáshoz,
- milyen döntési kritériumok szerint választanak közöttük,
- hogyan értékelik teljesítményüket a választási kritériumok alapján.